

Education at a Glance: OECD Indicators - 2004 Edition

Summary in Turkish

Eğitime Bakış: OECD Göstergeleri - 2004

Türkçe zet

Değişen ekonomik ve toplumsal koşullar eğitime gerek bireylerin gerekse ulusların başarısında giderek artan merkezi bir önem kazandırmış bulunmaktadır. İnsan sermayesi uzun bir süredir düşük ücretler ve işsizlik ile mücadelede temel bir etken olarak kabul edilmektedir; ama şimdilerde bunun ekonomi dışında da sağlık alanında gelişmeler ve daha fazla refah duygusu gibi çok çeşitli yararları olduğu açıkça görülmektedir.

En küçük çocuklardan ileri yaşlardaki yetişkinlere varıncaya dek eğitimin yararları her yaştan insanların çok çeşitli renim faaliyetlerine artan bir şekilde katılımına yol açmıştır. renime olan talep artıp çeşitlendikçe hkmetler, sağlanan renim fırsatlarının gerçek, dinamik gereksinimlere maliyet-etkin bir şekilde yanıt vermesinin sağlanması sorumluluğu ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Eğitime Bakış – OECD Göstergeleri 2004 uluslararası planda eğitimin mevcut durumunun nasıl llmesi konusunda profesyonel düşünce birliğini yansıtan, eğitim sistemlerinin performansı ile ilgili göstergelerin zengin, karşılaştırılabilir ve güncel bir derlemesini sunmaktadır. Göstergeler, eğitime yatırılan insan ve mali kaynaklar, eğitim ve renim sistemlerinin nasıl işleyip evrim geçirdiği ve eğitim yatırımlarının getirileri hakkında bilgi vermektedir. Yayının temel bulguları şunlardır:

OECD bölgesinde okul süresi

- OECD ülkelerinde **yetişkin nüfusun eğitim düzeyi** ortalaması, mevcut eğitim programlarının süresi temel alınarak 11,8 yıldır. OECD ortalamasının üzerinde bulunan 18 ülkede ortalama okul süresi 11,8 ile 13,8 yıl arasında değişmektedir. Geri kalan 12 ülkede ise farklılıklar daha büyük olup dört yılı aşarak, en düşük süre olan 7,4 yıl ile 11,8 yıl arasında değişmektedir (Tablo A1.1).

İşgücü pazarına başarılı giriş için temel belgeler

- Karşılaştırılabilir verilere sahip 20 OECD ülkesinden 17'sinde, **lise mezunlarının** tipik mezuniyet yaşındaki nüfusa oranı %70'i aşmaktadır. Danimarka, Almanya, Japonya, Norveç, Polonya ve İsviçre'de, mezuniyet oranları %90 ve üzeridir. Şimdi görev, bu durumun yol açabileceği toplumsal dışlanma riski ile karşı karşıya bulunan diğer küçük kesimin geri kalmamasını sağlamaktır (Tablo A2.1).
- 25-34 yaşlarındaki nüfusun eğitim düzeyi 45-54 yaşlarındaki nüfus ile karşılaştırıldığında, **lise eğitimi bitiren** kişilerin oranının hemen tüm OECD ülkelerinde artmakta olduğu, bazılarında ise daha hızlı arttığı görülmektedir: Ülkelerin üçte ikisinde bu oran genç kuşakta %70 ile %95 arasında değişmektedir. Geleneksel olarak eğitim düzeyinin düşük olduğu birçok ülke aradaki farkı kapatmaktadır (Tablo A2.2).

Yüksek öğretim belgeleri

- Karşılaştırılabilir verilere sahip 17 OECD ülkesinde ortalama olarak tipik mezuniyet yaşındaki kişilerin %32'si halen üniversiteleri ve benzer diplomalar veren diğer kurumları kapsayan **A seviyesindeki yüksek öğretimi bitirmektedir**. Bu rakam %20'nin altında olan Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Almanya ve İsviçre ile %40'ın üzerinde olan % Avustralya, Finlandiya, İzlanda ve Polonya arasında farklılıklar göstermektedir (Tablo A3.1).
- Eğitim düzeyi ile ölçüldüğünde, OECD yetişkin nüfusu içerisinde **yüksek öğretim** mezunlarında artış olmuştur. Ancak, bu artışın büyük bölümü nisbeten az sayıdaki ülkede yüksek öğretim mezuniyet oranlarındaki önemli artışlardan kaynaklanmaktadır (Tablo A3.4).
- Ortalama olarak OECD ülkeleri öğrencilerinin üçte biri, lisans öğrenimini bitirmeden **yüksek eğitimi yarıda "bırakmaktadır"** (Tablo A3.2).
- Ortalama olarak OECD ülkelerinde üniversite ya da eşdeğerde bir diploma alan **mezunların** yaklaşık üçte birinin okuduğu dallar, sosyal bilimler, işletme ya da hukuktur. En çok rağbet gören ikinci **öğrenim alanı** (mühendislik, makine ve inşaat, biyoloji, botanik ve zooloji, fizik ve tarım, matematik ve bilgisayar dahil, ancak sağlık ve sosyal refah hariç) çeşitli fen dalları olup ortalama dört kişiden biri bu alanlardan mezun olmaktadır (Tablo A4.1).
- Ortalama olarak OECD ülkelerinde sosyal bilimler, güzel sanatlar, eğitim, sağlık ve sosyal refah dallarında üniversite veya eşdeğer düzeyde bir kurumdan **mezun**

olanların üçte ikisinden çoğu **kızlardır**. Ancak, matematik ve bilgisayar dallarından mezun olanların üçte birinden azını, mühendislik, makine ve inşaat mezunlarının ise beşte birinden azını kızlar oluşturmaktadır (Tablo A4.2).

- OECD ülkelerinin çoğunda üniversite ya da eşdeğerde kurumlardan **mezun olan kızların oranı** erkeklere eşit ya da daha fazladır, ama hala erkeklerin doktora ve benzeri yüksek lisans dereceleri alma olasılıkları daha fazladır (Tablo A4.2).

İlkokul düzeyinde öğrenim kalitesi sonuçları

- Dokuz ülkeyi kapsayan bir karşılaştırmada dördü (Yunanistan, Macaristan, İzlanda ve Slovenya) ortalama olarak 1991-2001 yılları arasında **4. sınıfların okuma bilgisi performansında** Macaristan'da 16 puanlık artıştan Yunanistan'da 41 puanlık artışa dek değişen önemli istatistiksel artışlar gösterdi. İsveç ise bu dönemde performans düşüşü göstererek 1991'de 513 puandan 2001'de 498 puana düştü (Tablo A5.1).
- Macaristan'da **başarı düzeyi en yüksek dörtte birlik öğrenci kesimi** arasındaki iyileşme, performans ortalamasını da yükseltti. İsveç'te ise performansı yüksek olan dörtte birlik kesimdeki düşüş İsveç öğrencilerinin performans ortalamasının düşmesine yol açtı (Tablo A5.1).
- 1991 yılında bütün bu dokuz ülke içinde **kızların performansı erkeklerden daha fazla idi**. 2001'de, ülkelerin çoğunda kızların lehine farklılık devam ederken, İtalya ve İzlanda'da ölçülebilir farklılıklar ortadan kalktı (Tablo A5.2).

Ortaokul sonuna doğru öğrenim kalitesi sonuçları

- Beklentilerden farklı olarak OECD ülkelerinde **15 yaşındakilerin** ortalama %10'unun bilgilerin değerlendirilmesini, hipotezler oluşturmayı, uzmanlık bilgilerinden yararlanmayı ve kavramlar kullanmayı içeren **5. Seviye bilgi becerilerine** sahip olduğu görülmüştür. Ancak bu oran Finlandiya ve Yeni Zelanda'da %19 ile Meksika'da %1 arasında değişmektedir. 15 yaşındakilerin ortalama %12'si ancak **temel 1. Seviye bilgi becerilerini** kazanmış olup %6 bunun da altındadır (Tablo A6.1).
- Japonya'daki **15 yaşındakiler** en yüksek **matematik bilgisi** skor ortalamalarına sahip olmakla birlikte skorları diğer iki yüksek performans sahibi ülke olan Kore ve Yeni Zelanda'dan istatistiksel olarak ayırt edilememektedir. **Fen bilgisi** ölçeğinde ise, Japonya ve Kore'deki öğrencilerin en yüksek performans ortalamasına sahip olduğu görülmektedir (Tablo A7.1 ve A7.2).
- Performans ortalaması bakımından ülkeler arasında büyük farklılıklar olmakla birlikte, **her ülke içinde 15 yaşındakiler arasındaki performans farklılıkları** kat kat daha fazladır. Ancak, bu büyük performans farklılıkları, bir ülkenin genel olarak yüksek bir performans seviyesi elde etmesi için zorunlu koşul değildir. Tersine, matematik bilgisi ölçeğinde performans farklılıklarının en az olduğu beş ülke olan Kanada, Finlandiya, İzlanda, Japonya ve Kore, OECD ortalamasından önemli oranda daha yüksek bir genel performansa sahip olup bunların dördü – Kanada, Finlandiya, Japonya ve Kore – matematik bilgisinde en yüksek performans sahibi altı ülke arasındadır (Tablo A7.1).

Öğrenci tutumları ve öğrenim sonuçlarında cinsiyet farklılıkları

- 4. sınıfta, kızlar okuma bilgisinde ortalama olarak erkeklerden önemli oranda daha yüksek bir performans göstermekte olup 15 yaşında okuma konusundaki bu **cinsiyet farklılığı** büyük olma eğilimindedir (Tablo A9.2 ve A9.3).
- Matematikte, 15 yaşındaki erkekler çoğu ülkede biraz daha avantajlı olma eğilimindedirler; fende, **cinsiyet modelleri** daha az belirgin olup düzenli değildir (Tablo A9.2).
- **Yurttaşlık bilgisinde**, 14 yaşındakiler arasında cinsiyet farklılıkları çok az görülmektedir (Tablo A9.4).
- Kızların **gelecekteki meslekleri konusundaki beklentilerinin** erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir; fakat ülkeler arasında her iki cinsiyet açısından bu beklentilerde bir hayli farklılıklar mevcuttur (Tablo A9.1).
- Ülkelerin yaklaşık yarısında, kızlar **işbirliği içerisinde öğrenimi** erkeklerden daha fazla tercih etmiş olup ülkelerin çoğunda erkekler **rekabetçi öğrenimi** kızlardan daha fazla tercih etme eğilimi göstermiştir (Tablo A9.5b).

Okulda öğrenci katılımı

- Ortalama olarak, **15 yaşındakilerin** yaklaşık dörtte biri okula **aidiyet duyguları** hakkında olumsuz görüşler dile getirmekte olup ortalama beşte biri son zamanlarda okula devamsızlık yaptığını, geç kaldığını ya da bazı derslere girmediğini bildirmiştir (Grafik A8.1).
- Avusturya, İsveç ve İsviçre'deki öğrenciler özellikle yüksek bir **aidiyet duygusu** belirtirken Belçika, Çek Cumhuriyeti, Japonya, Kore ve Polonya'daki öğrenciler ortalamanın altında bir aidiyet duygusu ifade etmişlerdir (Tablo A8.1).
- Ülkelerin çoğunda, **aidiyet duygusu** düşük olan öğrencilerin yaygınlığı okullar arasında önemli oranda farklılık göstermiş olup öğrenci katılımı konusunda **okullar arasındaki farklılık** daha da büyük olmuştur (Gösterge A8).
- Tek tek öğrenciler seviyesinde, **öğrenci katılımı ile aidiyet duygusu arasındaki ilişki** zayıf olup bu ise aidiyet duygusu pek olmasa da okula düzenli devam eden veya bunun tersi durumda çok öğrenci olduğuna işaret etmektedir (Grafik A8.3).
- Tersine, okul seviyesinde öğrencilerin **aidiyet duygusu ile katılımı** paralellik gösterme eğiliminde ve bu da **okul performansı** ile yakından bağlı olup bu ise katılım düzeyinin yüksek olduğu okulların aynı zamanda yüksek bir akademik performans düzeyine sahip olma eğiliminde olduklarına işaret etmektedir (Grafik A8.3).
- Analiz özellikle görece yüksek bir akademik performansa sahip öğrencilerin büyükçe bir oranının yine de düşük bir aidiyet duygusu ifade ettiklerini ortaya çıkarmaktadır (Grafik A8.4).

Eğitimin iş bulmadaki yararları

- OECD ülkelerinin çoğunda **istihdam oranları** eğitim düzeyi ile birlikte artmaktadır. Çok az sayıda istisna ile birlikte, yüksek öğrenim kurumlarından mezun olanların istihdam oranları lise mezunlarından belirgin bir şekilde daha yüksektir. Erkekler için

özellikle lise mezunları ile lise diploması olmayanlar arasındaki fark fazladır (Tablo A10.1a).

- Lise diploması olmayan **kızların istihdam oranı** özellikle düşük olmaktadır. Yüksek öğrenim görmüş kızların istihdam oranı, dördü dışındaki bütün ülkelerde %75'i aşmakta, ancak bütün ülkelerde erkeklerden daha düşük kalmaktadır (Tablo A10.1a).
- **İstihdam oranlarındaki cinsiyet farklılığı** eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır. Lise eğitimi olmayan kişiler arasında bu farklılık yüzde 23 olup en yüksek eğitim görmüş kişiler arasında yüzde 11'dir (Tablo A10.1a).

Kişisel gelirler açısından yararları

- **Eğitim ile gelir** arasında pozitif bir bağ bulunmaktadır. Birçok ülkede, lise eğitimi daha ilerisinde özellikle yüksek kazançlar sağlanan bir ayırım noktası oluşturmaktadır. Bütün ülkelerde, yüksek öğrenim kurumlarından mezun olanlar lise mezunlarından önemli oranda daha fazla gelir elde etmektedir. Yüksek öğrenim ile lise eğitimi arasındaki gelir farklılıkları genel olarak lise ile orta ve daha alt kademe eğitim arasında olduğundan daha belirgindir (Tablo A11.1a).
- **Lise altı düzeydeki eğitim sahibi kişilerin gelirleri** lise mezunlarının gelirlerinin %60 ile %90'ı arasında değişme eğilimindedir (Tablo A11.1a).
- Benzer eğitim düzeylerine sahip **kızlar yine erkeklerden daha az gelir elde etmektedir** (Tablo A11.1b).

Eğitim, emek verimliliği ve ekonomik büyüme

- 14 OECD ekonomisi çapında – bilgi skorları temelinde – yapılan **insan sermayesi** ile ilgili son analizler, **büyüme üzerinde** önemli oranda pozitif etkileri olduğuna işaret etmektedir (Gösterge A12).
- **İnsan sermayesi stokundaki** artışlar emek verimliliğini arttırmakta, ayrıca teknolojik ilerleme için itici güç işlevi görmektedir (Gösterge A12).
- OECD ülkelerinin çoğunda 1990-2000 döneminde **kişi başına düşen GSMH artışının** en az yarısı **emek verimliliğindeki** artıştan kaynaklanmıştır (Grafik A12.1).
- Genel olarak OECD bölgesinde genel eğitim düzeyinin bir yıl arttırılmasının kişi başına üretim düzeyini %3 ile %6 arasında arttırdığı tahmin edilmektedir (Gösterge A12).

Eğitime yatırılan mali kaynaklar

Öğrenci başına düşen harcama miktarı

- OECD ülkeleri **her bir ilkökul öğrencisi başına** 4.819 Dolar, **her bir ortaöğretim öğrencisi başına** 6.688 Dolar ve her bir yüksek eğitim öğrencisi başına 12.319 Dolar harcama yapmakta, fakat bu ortalamaların gerisinde ülkeler arasında büyük harcama farklılıkları bulunmaktadır. Ortalama olarak, bütün OECD ülkeleri çapındaki basit ortalama ele alındığında, ülkelerin yüksek eğitimde öğrenci başına yaptıkları harcama ilkökul düzeyindeki 2,2 katıdır (Tablo B1.1).
- Araştırma ve Geliştirme (Ar-Ge) çalışmaları hariç, **yüksek öğrenim kurumlarına yapılan harcama** ortalama 7.203 Dolar olup bu rakam Yunanistan, Meksika, Polonya

ve Türkiye’de 4.000 Dolar ve bunun altı ile Avustralya, Belçika, Danimarka, İrlanda, Hollanda, İsveç, Britanya ve ABD’de 8.000 Dolar ve bunun üzeri arasında değişmektedir (Tablo B1.1).

- Bazı OECD ülkelerinde, her bir üniversite öğrencisi başına düşen yıllık harcama miktarı düşük olsa da **her bir yüksek eğitim öğrencisi başına düşen genel harcama** öğrencilerin yüksek eğitime daha uzun süre devam etmeleri nedeniyle yine de yüksek olmaktadır (Tablo B1.3).
- Harcama miktarının daha düşük olması otomatik olarak **eğitim hizmetlerinin kalitesinin** daha düşük olmasına eşitlenemez. İlk ve ortaokul seviyelerinde öğrenci başına düşen eğitim harcamasının nisbeten az sayılabileceği Avustralya, Finlandiya, İrlanda, Kore ve Britanya, temel derslerde 15 yaşındaki öğrencilerin en yüksek performans seviyelerine sahip olduğu OECD ülkeleri arasındadır (Gösterge A6 ve B1).
- Yüksek öğrenime yatırılan mali kaynak miktarı ile öğrenci oranı arasında önemli farklar bulunmaktadır. Ortalama olarak, elde veri bulunan 24 OECD ülkesi arasında eğitim kurumlarına yapılan bütün harcamaların %24’ü yüksek öğrenime ayrılırken, öğrencilerin yalnızca %14’ü bu eğitim kademesindedir (Tablo B1.4).
- İlkokul, ortaöğretim ve yüksek öğrenim dışındaki ortaöğretim sonrası kurumlardaki öğrenci başına düşen **harcama, 1995 – 2001 arasında** Avustralya, Yunanistan, İrlanda, Polonya, Portekiz, İspanya ve Türkiye’de %29 ve üzeri bir oranda artmıştır. Yüksek öğrenimde, eğitim harcamaları her zaman kaydolan öğrenci sayısının hızla artmasına ayak uyduramamıştır (Tablo B1.5).
- Elde veri bulunan 22 OECD ülkesinden yedisinde **her bir yüksek eğitim öğrencisi başına eğitim kurumlarına yapılan harcama 1995 – 2001 arasında azalmış**, oysa aynı dönemde kişi başına düşen GSMH artmıştır (Tablo B1.6).

Eğitime yatırılan ulusal gelir oranı

- OECD ülkeleri toplam GSMH’nin %6,2’sini eğitim kurumlarına harcamaktadır (Tablo B2.1a).
- Elde veri bulunan 18 OECD ülkesinden 17’sinde, **eğitim kurumlarına yapılan kamu ve özel sektör harcamaları 1995 – 2001 arasında** reel olarak %5’ten fazla artmıştır. Ancak, 1990’ların başlarındaki eğilimlerin tersine, eğitim kurumlarına yapılan harcamalardaki artışlar ulusal gelir artışlarının gerisinde kalma eğilimi göstermiştir (Tablo B2.1a ve B2.2).
- Kanada, Kore ve ABD, GSMH’lerinin %2’den fazlasını **yüksek öğrenime** harcamaktadır (Tablo B2.1b).

Kamu ve özel sektör finansman kaynakları

- **Eğitim kurumları hala ağırlıklı olarak kamu kaynaklarından finanse edilmektedir:** Eğitim kurumlarının bütün fonlarının %88’i doğrudan kamu kaynaklarından gelmektedir. Ancak, **özel sektör finansmanı**, (toplam harcamaların %43’ünü bulan) Kore’de, (toplam harcamaların üçte birine yaklaşan) ABD’de, (toplam harcamaların neredeyse dörtte biri olan) Avustralya ve Japonya’da önemli bir yer tutmaktadır (Tablo B3.1).

- Bazı OECD ülkelerinde, **ilk ve orta eğitim giderlerinin çoğunu devlet ödemekte**, fakat bu seviyelerdeki eğitim kurumlarının yönetimini özel sektöre bırakmaktadır. Bu durum, düşük gelirli ailelerden gelen öğrencilerin katılımı önünde engeller yaratmaksızın daha çeşitli öğrenim fırsatları sağlamaktadır (Tablo B3.2a ve B3.3).
- **Yüksek öğrenim kurumları** ilk ve orta eğitim kurumlarına göre fonlarının çok daha büyük bir oranını **özel sektör kaynaklarından** temin etme eğilimindedir. Özel sektörün payı Danimarka, Finlandiya, Yunanistan ve Norveç'te %4'ün altında kalan, Kore'de ise dörtte üçü geçen oranlar arasında değişmekte, bunlar aynı zamanda kamu kaynaklarından sübvansiyon edilen özel sektör ödemelerini de içermektedir (Tablo B3.2b).
- Ülkelerin üçte birinde – Avustralya, Belçika, Kanada, Macaristan, Kore, Hollanda, İsveç, Britanya ve ABD – **yüksek öğrenim kurumlarında aileler dışında özel kişiler tarafından karşılanan harcamaların oranı %10 ve üzeridir** (Tablo B3.2b).
- Bütün eğitim kademelerinde, **eğitim harcamalarında kamu/özel sektör payının değişme eğilimi** karma bir özellik göstermekte, bazı ülkeler kamu harcamalarına doğru kayarken diğerleri özel sektör harcamalarına doğru kaymaktadır. Çoğu durumda, özel sektör harcamaları yönündeki kaymalar reel olarak kamu sektörü harcamalarında azalmaya yol açmamaktadır (Tablo B2.2, B3.2a ve B3.2b).

Devlet bütçelerinde eğitime ayrılan pay

- **Ortalama olarak, OECD ülkeleri toplam kamu harcamalarının %12,7'sini eğitime ayırmaktadır.** Ancak, tek tek ülkelerin değerleri %10'dan az olan Çek Cumhuriyeti, Almanya, Lüksemburg ve Slovak Cumhuriyeti ile %24 olan Meksika arasında farklılıklar göstermektedir (Tablo B4.1).
- **Eğitimde kamu finansmanı**, başka alanlarda kamu sektörünün çok az pay sahibi olduğu OECD ülkelerinde bile, toplumsal bir önceliktir (Tablo B4.1).
- **Eğitim alanındaki kamu harcamaları toplam kamu harcamalarından daha hızlı bir artış eğilimi göstermiş**, ama GSMH kadar hızlı artmamıştır. Toplam kamu harcamaları içinde eğitim alanındaki kamu harcamalarının yüzdesi en hızlı olarak 1995 - 2001 arasında Danimarka, Meksika ve İsveç'te artmıştır (Tablo B4.1).

Ailelere dönük devlet sübvansiyonlarının boyutu ve niteliği

- **Öğrenciler ve ailelere dönük kamu sübvansiyonları** ağırlıklı olarak yüksek eğitimde belirgindir (Tablo B5.1 ve B5.2).
- **Yüksek öğrenimdeki kamu harcamalarının** ortalama %17'si **öğrencilerin, ailelerin ve diğer özel kişilerin desteklenmesine** ayrılmaktadır. Avustralya, Danimarka, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç ve ABD'de kamu sübvansiyonları, kamunun yüksek öğrenim bütçelerinin yaklaşık %30'unu ya da daha fazlasını oluşturmaktadır (Tablo B5.2).
- **Sübvansiyonlar** genellikle öğrencilerin eğitim maliyetinin en azından bir bölümünü ödemeleri istenen sistemlerde daha belirgindir (Gösterge B5).
- **Sübvansiyonlu öğrenci kredi sistemleri** yüksek öğrenimde katılım düzeylerinin yüksek olduğu ülkelerde uygulamaya konma eğilimi göstermektedir. OECD ülkelerinin çoğunda kamu sübvansiyonlarından yararlananlar, sübvansiyonların harcanması konusunda bir hayli takdir hakkına sahiptir. Rapor veren OECD

ülkelerinin hepsinde, sübvansiyonlar ağırlıklı olarak eğitim kurumları dışında, bu ülkelerin üçte birinde ise tamamen dışında harcanmaktadır (Tablo B5.2).

Fonların kaynak kategorilerine göre dağılımı

- Ortalama olarak, yüksek öğrenim harcamalarının dörtte biri **yüksek öğrenim kurumlarındaki araştırma-geliştirmeye (Ar-Ge)** gitmektedir. Yüksek eğitim kurumlarında Ar-Ge'ye verilen ağırlıkta OECD ülkeleri arasındaki önemli farklılıklar yüksek eğitim kurumlarında öğrenci başına yapılan harcamalardaki büyük farklılıkların bir bölümünü oluşturmaktadır (Tablo B6.1).
- Yüksek öğrenimin altındaki kademelerde, **mevcut harcamalar** OECD ülkelerindeki toplam harcamaların ortalama %92'sini oluşturmaktadır. Dört OECD ülkesi dışındaki bütün ülkelerde, bu kademelerdeki mevcut harcamaların %70'i ve daha fazlası **personel maaşlarına** harcanmaktadır (Tablo B6.3).

Eğitimden yararlanma, katılım ve ilerleme

Okulda geçirilen yıl sayısı

- 27 OECD ülkesinden 24'ünde, **kişiler formel eğitime** ortalama olarak 16 – 20 yaşları arasında **katılmaktadır**. Bu konuda ülkeler arasındaki farklılıkların çoğu, lise eğitimine katılımdaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Tablo C1.1).
- Karşılaştırılabilir veriler bildirilen bütün OECD ülkelerinde 1995 - 2002 arasında **okullaşma beklentileri** artmıştır (Tablo C1.1).
- OECD ülkelerinin yarısında, **üç-dört yaşlarındaki çocukların** %70'ten fazlası ilkokul öncesi ya da ilkokul programlarına kayıtlı bulunmaktadır. Yel pazenin diğer ucunda ise, 17 yaşındaki bir genç yüksek öğrenimde ortalama 2,7 yıl geçirmektedir (Tablo C1.2).
- OECD ülkelerinin çoğunda, **kızlar** erkeklere göre ortalama **0,7 yıl daha fazla eğitim görmektedir** (Tablo C1.1).

Yüksek öğrenime giriş

- Günümüzde OECD bölgesindeki her iki gençten biri yaşamı boyunca **bir üniversiteye ya da eşdeğer düzeyde bir programa girecektir** (Tablo C2.1).
- Ortalama olarak OECD ülkelerinde **17 yaşındaki bir genç artık yüksek eğitim programlarına 2,7 yıl devam etmeyi bekleyebilir** ve bunun 2,0 yılı tam zamanlı olacaktır. Finlandiya, Kore ve ABD'de öğrenciler yaklaşık dört yıl tam zamanlı ve yarı zamanlı eğitim görmektedirler (Tablo C2.2).
- **Yüksek öğrenime katılım 1995 – 2002 arasında**, Avusturya ve Fransa hariç, bütün OECD ülkelerinde artmıştır (Tablo C2.2).
- **Yüksek eğitimdeki öğrencilerin çoğunluğu kamu kurumlarında kayıtlıdır**, fakat Belçika, Japonya, Kore, Hollanda ve Britanya'da öğrencilerin çoğu özel yönetimli kurumlarda kayıtlıdır (Tablo C2.3).

Yüksek eğitimin uluslararasılaşması

- **2002 yılında 1 milyon 900 bin öğrenci** OECD ve ortak ülkeler içerisinde **kendi ülkeleri dışındaki bir ülkede kayıtlıydı**. Bu, önceki yıla göre toplam öğrenci dolaşımında %15'lik bir artış oluşturmaktaydı (Tablo C3.6).
- Beş ülke (Avustralya, Fransa, Almanya, Britanya ve ABD) **OECD bölgesinde okuyan yabancı öğrencilerin** tümünün yaklaşık %73'ünü almaktadır (Grafik C3.2).
- Mutlak rakamlarla, OECD'ye ve ortak ülkelere **OECD ülkelerinden gelen en büyük kaynakları** Fransa, Almanya, Yunanistan, Japonya, Kore ve Türkiye'den gelen öğrenciler oluşturmaktadır. Ortak ülkelere ve OECD'ye **ortak ülkelerden gelen en büyük sayıdaki öğrencileri** ise Çin, Hindistan ve Güneydoğu Asya'dan gelen öğrenciler oluşturmaktadır (Tablo C3.2).
- Yüksek öğrenimde yerli öğrencilere kıyasla **OECD ülkelerinde kayıtlı yabancı öğrencilerin oranı** Avustralya'da %1 iken İsviçre'de neredeyse %18'e çıkmaktadır. Büyüklüklerine oranla yabancı öğrencilerin çoğunu, yüksek eğitim öğrencileri içindeki yüzde olarak ölçüldüğünde, Avustralya, Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, İsviçre ve Britanya almaktadır (Tablo C3.1).
- Finlandiya, İspanya ve İsviçre'de yabancı öğrencilerin altıda birinden fazlası son derece teorik ileri araştırma programlarında kayıtlıdır (Tablo C3.4).
- **Çalışma alanları** söz konusu olduğunda, Avustralya, Finlandiya, Almanya, İsveç, İsviçre ve Britanya'da **yabancı öğrencilerin** %30'u ya da daha fazlası fen bilimleri ya da mühendislik dallarında kayıtlıdır (Tablo C3.5).

Eğitimden çalışma yaşamına geçiş

- Ülkeler arası ortalama olarak, **15 yaşındaki bir genç, formel eğitimde altı buçuk yıldan biraz kısa bir süre geçirmektedir**. İncelenen 28 ülkeden 17'sinde, bu süre altı ile yedi buçuk yıl arasında değişmektedir (Tablo C4.1a).
- Eğitimde geçirilmesi öngörülen yıl sayısına ek olarak, 15 yaşındaki bir genç bir işte bundan sonraki 15 yılın 6,4 yılını geçirmeyi, toplam 0,8 yıl işsiz kalmayı ve 1,3 yıl işgücü pazarının dışında kalmayı bekleyebilir. Ülkeler arasında en büyük farklılıklar işsizlik sürelerinde görülmektedir (Tablo C4.1a).
- **27 OECD ülkesinden 23'ünde, eğitimde yer alan 20 – 24 yaşlarındaki kızlar erkeklerden daha fazladır**. 20 – 24 yaş grubundaki erkeklerin bir işte çalışma olasılığı daha fazladır. 20 – 24 yaşlarında eğitim dışında olanların yüzdesi OECD ülkelerin çoğunda %50 ile 70 arasında değişmektedir (Tablo C4.2a).
- Bazı ülkelerde eğitim ve iş büyük ölçüde birbirini izlerken, diğer ülkelerde birlikte yürümektedir. Avrupa ülkelerinde görece yaygın olan **iş-öğrenim programları**, sonunda tanınmış mesleki diplomalar elde edilen bir örgün mesleki eğitim sunmaktadır. Diğer ülkelerde, ön eğitim ile iş nadiren birbiriyle ilintilidir (Grafik C4.4).
- Lise eğitimi almamış ve **20 – 24 yaşlarında olup da halen bir eğitim kurumunda olmayanların oranı** 27 OECD ülkesinden yalnızca sekizinde %10'un altındadır. Potansiyel olarak risk altındaki bu grup, 11 ülkede yaş grubunun %10'u ile %18'i arasında iken, geride kalan sekiz OECD ülkesinde, yaş grubunun %20'sinden fazlası bu kategoridedir (Tablo C5.1).

- 20 – 24 yaşlarında olup da bu “riskli” gruba girenler içinde erkeklerin yüzdesi, 27 ülkeden 19’unda, en çok da Yunanistan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Portekiz ve İspanya’da, kızlardan daha fazladır. Ters yönde eğilimin en belirgin olduğu ülkeler ise Danimarka, Lüksemburg ve Türkiye’dir (Tablo C5.1).

Öğrenim ortamı ve okulların organizasyonu

Öğrencilerin gördüğü öğretim miktarı

- Öğrencilerin 7 – 14 yaşlarında ortalama olarak gördükleri **öğretim saati** 6.868 olup bunun 1.576 saati 7 – 8 yaşlarında, 2.510 saati 9 – 11 yaşlarında ve 2.782 saati 12 – 14 yaşlarındadır (Tablo D1.1).
- OECD ülkelerinde 7 – 8 yaşlarındaki öğrenciler, ortalama olarak yılda 752 saat **zorunlu öğretim saati** ve yılda 788 saat **sınıfta geçirilmesi planlanan öğretim saati** görmektedir. 9 – 11 yaşlarındaki öğrencilerin 7 – 8 yaşlarındakilerden yılda yaklaşık 50 saat daha fazla öğretim saati görmeleri planlanmakta olup 12 – 14 yaşlarındakilerin ise 9 – 11 yaşlarındakilerden yılda yaklaşık 100 saat daha fazla öğretim saati görmeleri planlanmaktadır. Ancak, bu rakamlarda ülkeden ülkeye önemli farklılıklar bulunmaktadır (Tablo D1.1).
- **Okuma-yazma, matematik ve fen bilgisi öğretimi** 9 – 11 yaşlarındaki öğrencilerin zorunlu öğretim saatinin neredeyse yarısını, 12 – 14 yaşlarındaki öğrencilerde ise %41’ini oluşturmaktadır. 9 – 11 yaşlarındaki öğrencilerin ders saati içerisinde zorunlu ders olarak okuma-yazmaya ayrılan süre ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermekte olup; bu oran Portekiz’de ders programının %12’si iken Slovak Cumhuriyeti’nde %31’e çıkmaktadır (Tablo D1.2).

Liselerde öğrenci alım politikaları

- 2002 yılında okul müdürlerinden alınan anket raporlarına dayanarak, **liselere öğrenci alımında** en yaygın olarak kullanılan **ölçüt**, öğrencilerin akademik performansı olmakla birlikte, ülkeler arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Finlandiya, Macaristan ve Norveç’te öğrencilerin %80’den fazlası, her zaman öğrenci alım ölçütü olarak öğrencilerin akademik performansına bakıldığı okullara devam etmekte iken, İspanya’da bu yüzde %10’dan azdır (Tablo D5.1).
- **Öğrenci alım politikalarında** en yaygın olarak uygulanan öbür ölçütler arasında öğrencilerin programa gereksinimi ve ilgisi ile belirli bir bölgede oturmasını sayabiliriz (Tablo D5.1).
- **Öğrencilerin gruplandırılması** için en yaygın olarak kullanılan ölçüt, belirli bir ders ya da programa ilişkin **öğrencilerin tercihi** olup; ortalama olarak öğrencilerin yaklaşık %73’ü her zaman bu ölçütün uygulandığı okullara devam etmektedir. Tersine, Meksika’da öğrencilerin neredeyse yarısı bunun hiç uygulanmadığı okullara devam etmektedir. Bunu izleyen en yaygın politika, öğrencilerin sınıflarda **farklı yeteneklerdeki öğrencilerin bir karması** olacak şekilde gruplandırılması olup, bunu da öğrencilerin benzer yaşta olmalarına göre gruplandırılması izlemektedir (Tablo D5.3).
- Belçika’nın Flaman toplumu, Macaristan, İrlanda ve İtalya’daki okullar, ortalama olarak, öğrenci alımı ve gruplandırılmasında uluslararası ortalamadan daha fazla seçici hareket etmektedir. Tersine, İspanya ve İsveç’te okulların öğrenci alım

politikalarında uluslararası ortalamadan daha az seçici oldukları görülmekte olup seçici gruplandırma politikalarını da daha az kullanma eğilimindedirler (Grafik D5.3).

Sınıf büyüklüğü ve öğrenci/öğretmen oranları

- İlkokulda **ortalama sınıf büyüklüğü** 22 olmakla birlikte, bu rakam sınıf başına 36 öğrencinin düştüğü Kore ile bunun yarısından az olduğu Yunanistan, İzlanda ve Lüksemburg arasında ülkeden ülkeye değişmektedir (Tablo D2.1).
- **Sınıf başına düşen öğrenci sayısı** ilkokuldan ortaokula geçildiğinde ortalama iki öğrenci artmakta, ama eğitim kademesi yükseldikçe yıllık öğretim saatinin artması nedeniyle **öğrenci / öğretim personeli oranları** azalma eğilimi göstermektedir (Tablo D2.1).
- İlk ve orta okullarda **çalışan öğretim personeli ve diğer personel**, Japonya, Kore ve Meksika'da her 1.000 öğrenci başına 81 kişiden az iken Fransa, Macaristan, İzlanda, İtalya ve ABD'de her 1.000 öğrenci başına 119 personel düşmektedir (Tablo D2.3).

Öğretmen maaşları

- Ortaokul öğretmenlerinin **kariyerlerinin ortalarında aldıkları maaşlar** Slovak Cumhuriyeti'nde 10.000 Dolardan az iken Avustralya, Almanya, Japonya, Kore, İskoçya, İsviçre ve ABD'de 40.000 Dolar ve üzerine çıkmaktadır (Tablo D3.1).
- Ortalama olarak, lisede **öğretmenlerin öğretim saati başına aldıkları maaş** ilkokul öğretmenlerinden yaklaşık %40 daha fazla olmakla birlikte, bu fark Yeni Zelanda, Türkiye ve ABD'de %5'ten az, ilkokul ile lise öğretim saatleri arasındaki farkın en fazla olduğu İspanya'da ise %82'yi bulmaktadır (Tablo D3.1).
- Gerek ilk, gerekse ortaöğretimde **ölçeğin en üstündeki maaşlar** ortalama olarak başlangıç maaşlarından yaklaşık %70 daha fazla olmakla birlikte, bu oran büyük ölçüde bir öğretmenin bu ölçekte ilerlemesinin kaç yıl sürdüğüne bağlı olarak ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin, Kore'de ölçeğin en üstündeki maaşlar neredeyse başlangıç maaşlarının üç katı olmakla birlikte ölçeğin en üstüne ulaşmak 37 yıl almaktadır (Tablo D3.1).
- **Öğretmenlerin maaşları 1996 – 2002 yılları arasında hemen bütün ülkelerde reel olarak artmış**, en büyük artışlar Macaristan ve Meksika'da olmuştur. İspanya'da ise aynı dönemde ilkokul ve lise öğretmenlerinin maaşları reel olarak azalmıştır (Tablo D3.3).

Öğretmenlerin çalışma süresi

- **Devlet ilkokullarında yıllık öğretim saati** ortalama 803 saat olup, bu rakam Japonya'da 617 saat, ABD'de ise 1.139 saat arasında değişmektedir (Tablo D4.2).
- **Ortaokullardaki öğretim saati** ortalaması 717 saat olmakla olup, bu rakam Japonya'da 513 saat ile Meksika'da 1.167 saat arasında değişmektedir (Tablo D4.2).
- **Liselerde öğretim saati** ortalaması 674 olup, bu rakam Japonya'da 449 ile ABD'de 1.121 saat arasında değişmektedir (Tablo D4.2).
- **Öğretime harcanan çalışma saati yüzdesi** ilkokulda ortaöğretimden daha fazladır. Her iki kademe de öğretime harcanan çalışma saati oranı ancak pek az ülkede %50'den fazladır (Tablo D4.1 ve Grafik D4.2).

- **Öğretmelerin çalışma saatleri ile ilgili düzenlemeler** ülkeden ülkeye değişmektedir. Çoğu ülkede öğretmenlerin resmen belirli bir saat çalışmaları gerekmektedir; diğerlerinde ise, yalnızca haftada kaç ders saati öğretmenlik yapılacağı belirlenmektedir (Gösterge D4).

Ortaokullarda karar alma sorumluluklarının dağılımı

- Genel olarak, 2003 yılı verileri temel alındığında, **karar alma sürecinin** en merkezi olduğu (merkezi ve/ya da eyalet düzeyinde alındığı) ülkeler, Avustralya, Avusturya, Yunanistan, Lüksemburg, Meksika, Portekiz, İspanya ve Türkiye olup merkezi hükümet özellikle Yunanistan'da (kararların %88'i merkezi yönetim tarafından alınmaktadır) ve Lüksemburg'da (%66) ağır basmaktadır (Tablo D6.1).
- Çek Cumhuriyeti, İngiltere, Macaristan, Yeni Zelanda ve Slovak Cumhuriyeti'nde kararlar daha çok **okul düzeyinde** alınmakta olup özellikle Hollanda'da bütün kararlar okul düzeyinde alınmaktadır (Tablo D6.1).
- **Öğretimin organizasyonu ile ilgili kararlar** bütün OECD ülkelerinde ağırlıkla okullar tarafından alınmakta, **planlama ve yapılar ile ilgili kararlar** ise çoğunlukla daha merkezi yönetim kademelerinin yetki alanına girmektedir. **Personel yönetimi ve kaynak ayrılması ve kullanımına ilişkin kararlar** konusundaki tablo ise daha karma niteliktedir (Tablo D6.2).
- **Okullar tarafından alınan kararların yarısından hemen biraz azını okullar tamamen özerk bir şekilde almaktadır**, bunlarla yaklaşık aynı orandaki bir bölümü ise daha üst makamlar tarafından belirlenen bir çerçeve içerisinde alınmaktadır. Okulların diğerlerine danışarak aldıkları kararlar görece çok enderdir. Okulların planlama ve yapılar ile ilgili konularda özerk kararlar alması diğer konulara göre daha az olasıdır (Tablo D6.3).
- **1998 – 2003 yılları arasında, ülkelerin çoğunda karar alma süreçleri daha desantralize olmuş**, bu durum en belirgin olarak Çek Cumhuriyeti, Kore ve Türkiye'de görülmüştür. Ters yönde bir eğilim ise Belçika'daki Fransız toplumunda ve Yunanistan'da görülmüştür (Grafik D6.3).

Bu rapordaki yeni göstergeler

Olağan göstergelere ilişkin güncelleştirmelere ek olarak, bu rapor aşağıdaki yeni göstergeleri içermektedir:

- **A5: Okuma Bilgisi Becerilerindeki Eğilimler** – 9 yaş civarındaki öğrencilerin okuma bilgisi becerileri genel olarak ve cinsiyete göre değerlendirilir.
- **A8: Öğrenci Katılımı** – Öğrenci katılımının iki boyutu incelenir: Öğrencilerin aidiyet duygusu ve okula katılımı, ayrıca bunların ülkeden ülkeye ne ölçüde değiştiği gösterilir.
- **D5: Öğrenci Alma, Yerleştirme ve Gruplandırma Politikaları** – Bu politikalar eğitim hizmetinin daha fazla çeşitlilik göstermeye başladığı lise kademesinde uygulandığı biçimiyle incelenir.
- **D6: Eğitim sistemlerinde Karar Alma Süreci** – Karar alma şekli incelenir ve hangi makamın sistemin hangi alanlarındaki kararları aldığını ve bu kararların alınmasındaki özerklik derecesini özetler.

Ayrıca, olağan göstergelerde yer alan bazı *yeni analizler* şunları göstermektedir:

- Gelecekte kalifiye insan teminini etkileyen demografik etmenler (Gösterge A1)
- Eğitim düzeyi ile işgücü faaliyeti arasındaki ilişkide görülen eğilimler (A10)
- Gerek toplam olarak, gerekse erkekler ve kadınlar için ayrı olarak, görece gelirlerin zaman içerisinde karşılaştırılması (A11)
- Eğitim düzeyine göre öğrenci ve eğitime ayrılan mali kaynakların dağılımlarının karşılaştırılması (B1)
- Eğitimde özel sektör harcamalarının aile harcamaları ve diğer özel sektör harcamaları arasında ayrıştırılması (B3)
- Genç yetişkinlerde yaşlara göre kayıtlar (C1)
- Öğrenci dolaşım eğilimleri ve yabancı öğrencilerin okudukları derslerin analizi (C3)
- Eğitim ile iş arasındaki geçişin nasıl yönetildiğinin zaman içerisinde karşılaştırmaları (C4)
- Kalifikasyon düzeyi düşük gençlerin doğdukları ülke bakımından profili (C5)
- Kamu ve özel sektör kurumlarındaki öğrenci – öğretmen oranlarının karşılaştırılması (D2)
- Öğretmenlerin öğretimde harcanan çalışma sürelerinin oranı (D4)

Editörlere not

Rakamlar aksi belirtilmedikçe genellikle 2002 ders yılına ya da 2001 mali yılına aittir. 15 yaşındakilerin okuma, matematik ve fen bilgisi ile ilgili ve öğrenci katılımına ilişkin rakamlar 2000 yılı Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programından [*Programme for International Student Assessment*] (PISA) alınmıştır.

Bu kitapta yer alan göstergeler, 30 Haziran 2004 tarihinde OECD'nin elinde bulunan verilere dayanmaktadır. Bu tarihten sonra ülkeler tarafından gösterge değerlerini etkileyen veriler üzerinde yapılan gözden geçirmeler OECD internet sitesinde duyurulmaktadır: www.oecd.org/edu/eag2004.

Özet Metinde kullanılan terimler

İleri Araştırma Programları – Doğrudan doktora [*Ph.D.*] gibi bir ileri araştırma diploması verilmesiyle sonuçlanan yüksek eğitim programları.

Eğitim düzeyi – ISCED'nin tanımına göre, eğitim düzeyi, bir kişinin bitirdiği en yüksek eğitim kademesi ile ifade edilir.

İstihdam oranı – toplam nüfusa göre istihdam edilen kişilerin yüzdesi olarak ifade edilir.

Eğitim kurumlarına yapılan harcamalar – öğretim faaliyetinde bulunan eğitim kurumlarına yapılan harcamaların yanı sıra öğretim faaliyetinde bulunmayan eğitim kurumlarını, örneğin eğitim sisteminin yönetiminde yer alanları da kapsar.

İnsan sermayesi – işgücü, beceriler ve bilgide somutlaşan üretici varlık.

ISCED – eğitim programlarını kademelerine göre sınıflandıran bir kuruluş olan Uluslararası Eğitim Standartları Sınıflandırması [*International Standard Classification of Education*]

Ortak ülkeler – OECD/UNESCO Dünya Eğitim Göstergeleri [*World Education Indicators*] (WEI) programında yer alan ülkeler: Arjantin, Brezilya, Şili, Çin, Mısır, Hindistan, Endonezya, Jamaika, Ürdün, Malezya, Paraguay, Peru, Filipinler, Rusya Federasyonu, Sri Lanka, Tayland, Tunus, Uruguay ve Zimbabve. Ayrıca, OECD'nin eğitim ile ilgili çalışmalarında gözlemci konumuna sahip olan İsrail de dahildir.

Okulda geçirilmesi beklenen süre – beş yaşındaki bir çocuğun ömrü boyunca devam etmeyi bekleyebileceği ortalama formel eğitim süresi.

A seviyesindeki yüksek eğitim – ISCED 5A seviyesindeki programlara denk düşer. Bunlar büyük ölçüde teoriye dayalı olup ileri araştırma programlarına ve tıp, diş hekimliği ya da mimarlık gibi yüksek beceri koşulları bulunan mesleklere giriş için yeterli kalifikasyonlar kazandırmayı amaçlar. Genellikle Bakalorya ve Mastır dereceleri ile denklerini içerir.

B seviyesindeki yüksek eğitim – ISCED 5B seviyesindeki programlara denk düşer. Bunlar genellikle A seviyesindeki yüksek eğitim programlarından daha kısa olup doğrudan işgücü pazarına giriş için pratik, teknik ya da mesleki becerilere odaklanırsa da ilgili programlarda teorik temelleri de bir ölçüde kapsayabilir.

Yüksek eğitim – A ve B seviyelerindeki yüksek eğitim artı ileri araştırma programları.

Eğitime yapılan toplam kamu harcamaları – kurumlara yapılan kamu (devlet) harcamalarının yanı sıra ailelere (geçim masrafları gibi) ve diğer özel kişilere dönük kamu sübvansiyonlarını kapsar.

Üniversite veya eşdeğer düzeyde – A seviyesindeki veya daha ileri seviyedeki yüksek eğitim programlarını ifade eder.

© OECD 2004

Bu özet metin, resmi bir OECD çevirisi değildir.

Bu özet metin, OECD telif hakkı ve yayının aslının ismi belirtilmek koşuluyla çoğaltılabilir.

Değişik dillerdeki özet metinler, aslı İngilizce ve Fransızca dillerinde yayınlanan OECD yayınlarının kısaltılmış çevirileridir.

Bu yayınlar OECD İnternet Kitabevinden ücretsiz olarak temin edilebilir.

www.oecd.org/bookshop/

Daha fazla bilgi için, OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü,
Haklar ve Çeviri Birimi'ne başvurunuz.

rights@oecd.org

Faks: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation Unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Fransa

İnternet web sitemiz: www.oecd.org/rights/

